

IN MEMORIAM

Francisco Torrent Guasp¹

Juan Cosín

Centre d'Investigació La Fe. València.

Paco **Torrent Guasp** morí a Madrid sobtadament, després de dictar la conferència de clausura de la reunió d'electrofisiologia i arítmies que organitzen Jerónimo Farré i Concha Moro. Li digué a Teresa, la seua esposa, que estava molt satisfet de l'ambient, el tracte, l'atenció i el respecte que havia rebut dels organitzadors i dels assistents. Havia valgut la pena anar a Madrid, encara que anava en una cadira de rodes, com estava des d'unes setmanes enrere per uns dolors de ciàtica. Ell sempre havia tingut molt d'interès a parlar als electrofisiòlegs perquè vegessen com la contracció començava al miocardi del tracte d'eixida del ventricle dret i acabava en alguna zona de l'àpex ventricular esquerre fent funcionar el que el seu gran amic, Pedro Zarco, un altre 25 de febrer a la *Real Academia de Medicina*, havia anomenat el "pistó cardiològic". També havia pogut explicar a alguns les teories agosarades al voltant de la circulació elèctrica i havia deixat ben clar que la contracció de les darreres zones de la banda miocàrdica produïa la succió de la sang des de l'aurícula al ventricle esquerre.

Fou Jane Somerville qui, el 1970, digué a Londres que Paco li semblava un Leonardo Da Vinci per com dibuixava de bé (el que Somerville desconeixia és que Paco, a més, era pintor; inclús arribà a exposar a París) i també perquè era un producte que bé podia ser paradigmàtic del temps i dels llocs del Renaixement; era culte, savi, molt curiós, imaginatiu, espontani, inconformista, contestatari, entusiasta, compromés i amb una gran dosi de sentit comú. Paco era un home autèntic i ho era totes les vegades que el trobaves, lliurat tot el temps a buscar la lògica en el funcionament del cor com una bomba.

Paco Torrent Guasp nasqué a Gandia (1931), ducat dels Borja, impulsors de la cultura de *Quattrocento*, però visqué i investigà a Dénia, ciutat romana, àrab i sempre mediterrània. Estudià medicina a Madrid i Salamanca. Aviat, el 1954, sent encara estudiant, s'interessà per la funció cardíaca. No es cregué mai que la sang pogués entrar des del ventricle esquerre si no era succionada. A Paco li produïa molta estranyesa que des del desmentit històric de Harvey a Erasístrat i Galé donaren per bo un mecanisme impossible en realitat sempre que anomenava la *vis a tergo* es reia i et picava l'ullet de compromís en la incredulitat. Començà amb estudis microscòpics que no li oferiren cap resposta, seguí amb la dissecció de cors de tot tipus d'animals i el 1973 descriví, per primera

vegada en la història, l'estructura del cor com una banda muscular que comença en la inserció de l'artèria pulmonar i acaba per davall de l'eixida de l'aorta, enrolltant-se en una doble hèlix que limita ambdues cavitats ventriculars amb un tabic separant-les (fig. 1). Prenent com a base aquesta arquitectura, el 1997 emeté una teoria que permetia explicar com la contracció progressiva de la banda era capaç d'explicar l'expulsió i la succió de la sang. Això ocorregué 43 anys després.

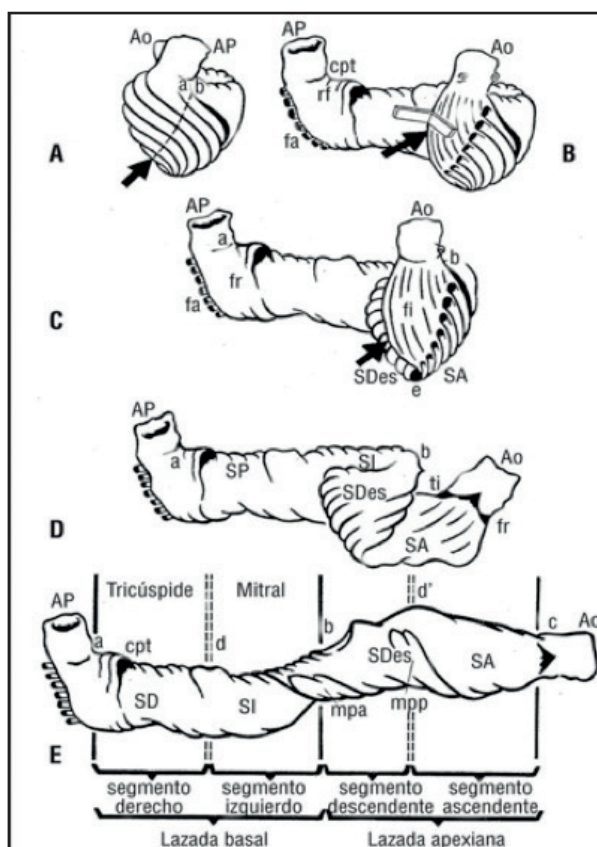

Fig. 1. Estructura del cor. Desplegament progressiu de la banda miocàrdica (A, B, C, D, E), segons la dissecció del Dr. Torrent Guasp. Dibuix de Torrent Guasp. Ao: aorta; AP: artèria pulmonar; SD: segment dret; SI: segment esquerre; Sdes: segment descendent; SA: segment ascendent; cpt: corda fibrosa pulmotricúspide; fr: fibres recurrents; fa: fibres aberrants; fi: fibres intraseptals; ti: trígono fibrós esquerre; a: arrel de l'artèria pulmonar; b: fleix central de la banda; c: arrel quadrada; d, d': nivell del solc posterior interventricular; e: punta del cor; mpa: múscul papil·lar anterior; mpp: múscul papil·lar posterior.

Donà a conèixer els seus descobriments anatòmics en no menys de quaranta universitats de prestigi, tant europees com americanes, i també japoneses. Rebé un ajut de la Fundació Juan March el 1972 i més recentment de la nostra Societat. L'autèntica realitat és que es costejà les seues investigacions tenint sempre el suport incondicional de la seua esposa i de tota la seua família.

El Dr. Torrrrent Guasp era un ésser lliure, amo del seu temps i dels seus arguments, per conèixer-lo havies d'escoltar-lo amb una ment lliure de pors i sense cap prejudici, per això va fer els quatre darrers cursos de la carrera en un any i per això alguns bons metges no confiaren en ell. Per a molts altres fou un geni, un avançat, una persona diferent. Això fou per a Donald Ross, James L. Cox, Gerald D. Buckberg, John P. Boineau, Mladen Kocica, Hisayoshi Suma, Masashi Komeda, Constantine L. Athanasuleas, R.J. Vilela Batista, H. Cecil Coghlan, Carmine Clemente i Morteza Gharib, que han lamentat explícitament la seua mort.

Al seu país, Espanya, hi ha hagut molta gent que hem gaudit de la seua amiat i de la seua ciència i he de destacar el seu gran amic, Pedro Zarco, que en pau descanse, i la *Societat Española de Cardiología* que li concedí la medalla d'or el 1996. El 1974, a Ginebra, li concediren el premi Miguel Servet i en contrast durant tres anys consecutius fou presentat per diversos professionals i fundacions als valencians Premis Rei Jaume d'Investigació sense rebre la menor estima.

La seua estructura cardíaca ja és l'anatomia del cor, així fou (1979) introduïda per Daniel Streeter al *Handbook of Physiology*, i més recentment per Carmine Clemente al seu llibre de text *Anatomy*. L'estructura nova i els conceptes nous han influït en la introducció de tècniques

quirúrgiques noves per Ross, Batista i Buckberg; aquest darrer li donà el nom de *Pacopexy* a una tècnica de desremodelació ventricular. Fruit d'aquesta interrelació amb els anatomistes i cirurgians ha estat el número monogràfic que la revista de l'*American Association of Thoracic Surgeons* (AATS) (*Seminars in Thoracic and Cardiovascular Surgery*-Octubre 2001) ha dedicat als seus treballs.

La seua teoria de la contracció del cor ha causat un impacte grandíssim en els ambients científics, de tal manera que el 2002 el *National Institute of Health* organitzà un *workshop* multidisciplinari a la seua seu de Bethesda, Estats Units, en el qual reuní durant una setmana 30 científics europeus i americans de primer nivell que discutiren i, sobretot, aportaren, dades analògiques i digitals que apuntalen encara més la teoria de la funció cardíaca del Dr. Torrent Guasp.

Els cardiólegs sabem que la mort sobtada és una mort sempre precoç. Quan això li ocorre a un home jove, ple de projectes que encara no ha començat a mirar els seus records, encara la percebem com a més d'hora. Paco estava fent un llibre nou, un *Atlas de Anatomía*, estava desenvolupant un projecte d'investigació amb Mladen Kocica al Brasil; el juny, a Dénia, havia organitzat amb el seu fill Paco uns *Cursos internacionals d'estructura i funció cardíques*, adequadament acreditats, i, a més, alguns investigadors comptàvem amb ell per seguir treballant. Demane a Déu que descanse en pau.

1. Publicat amb permís de l'autor i de l'editor. Font original: Cosin Aguilar J. Francisco Torrent-Guasp (1931-2005). *Rev Esp Cardiol*. 2005;58(6):759-0. Copyright © 2005 Sociedad Española de Cardiología. Published by Elsevier España S.L. All rights reserved.